

Bătrânicitate și infantilicitate

În condițiile tehnicii moderne, surprizele nu apar din sertarele secrete ale scrinurilor, ci de pe casete, dischete și alte depozite ale memoriei aleatorii. Nu vom face cititorilor noștri insulta de a pretinde că înregistrarea convorbirii din redacție s-a petrecut fără voia noastră și a apărut în revistă din greșală. Nu, chiar am vrut să facem cunoscute opiniile noastre, așa cum apar ele în discuțiile care precedă elaborarea unui punct de vedere personal sau colectiv. Ne întrebăm mereu dacă ceea ce ne place și ceea ce ne displace se raportează la realitate sau doar la canoane impuse fie de amintiri, fie de exigențe livești. Ne întrebăm mereu dacă nu am ratat semnele noului în spectacolele care ne resping prin disconfort și dizarmonie. Printre atâtea orgolii și vanități, printre glorii verificate și debuturi arogante, printre teorii fără spectacole și spectacole care nu se potrivesc cu nici o teorie, ne-am propus să ținem Nordul cu busola adecvării la realitate, încercând să captăm respirația teatrului, așa cum e el, și nu să-i impunem, cu ajutorul aparatelor, o respirație artificială. "Palavrele" noastre sunt respirația revistei.

- Ai mai fost o dată la **M... Butterfly**?
- Da.
- Și?
- Și m-am întâlnit cu Cărtărescu.
- Venise de bunăvoie sau l-ai invitat tu?
- Eu l-am împins: i-am băgat biletele pe gât și n-a mai putut să protesteze. (*Imaginea lui Cărtărescu, adus cu sila la spectacol, trezește veselie generală.*)
- El e spectator de teatru? A mai văzut și alte spectacole după **Levant**?
- Nu știu. Eu am insistat, pentru că mi s-a părut că spectacolul are ceva în comun cu **Travesti**, cartea lui. L-am întrebat, după spectacol, cum i s-a părut și m-am simțit foarte prost când l-am văzut cum se străduiește să rămână politicos: opinia lui e că textul este foarte prost, iar fata – Ada Lupu – a făcut și ea ce a putut. Mi-am dat seama că el judecă spectacolul prin prisma textului ca literatură, nicidecum creația scenică.
- S-a întâmplat și invers: un cronicar de teatru a scris, într-una dintre cele

mai snoabe reviste de cultură, că piesa e foarte bună, dar regizoarea n-a făcut nimic.

- Marius Stănescu spune că asta înseamnă teatru: când unul zice că e foarte bine și altul că e foarte prost.
- Și atâta tot să fie teatru?
- Nu mi se pare o aberație. Până la urmă, el are dreptate: teatrul este locul unde oamenii se contrazic. Iar revistele de teatru ar trebui să fie locul unde oamenii se contrazic despre felul cum se contrazic cei de pe scenă.
- Peisajul teatral nu prea oferă subiecte pentru dezbateri consistente. Spectacolele îi definesc, mai bine sau mai rău, pe creatori, nu se constituie într-o direcție. Sunt, cum zicea cineva, trei păduchi de nouă feluri.
- Da, e greu să găsești o direcție.
- Vi se pare că stagiunea asta e mai proastă decât altele? Mie mi se pare doar mai modestă.
- Pentru mine este una foarte bună.
- Am văzut două spectacole care

mi-au plăcut foarte mult, ceea ce nu se întâmplă chiar în toate stagiunile.

– Care?

– **M... Butterfly**, **Domnul și doamna Oval**, iar dacă adaug și **Așa este (dacă vi se pare)**, reiese că sunt trei. Pentru mine e o stagiune "tare".

– Trei spectacole sunt cam puține pentru un asemenea calificativ.

– Cred că până la vară o să se mai adune. Problema nu e a cifrei, unii o să numere trei, alții cinci. Lipsește senzația unui elan comun, posibilitatea de a detecta o direcție, fie ea novatoare sau conservatoare.

– În ancheta despre teatrul alternativ ni se spune că, dimpotrivă, pentru a fi vital, spectacolul teatral trebuie să evolueze în cât mai multe direcții: să existe și teatru conservator, și modern, și postmodern, cu alte cuvinte alternativ... Adică să existe oferte pentru toate categoriile de spectatori.

– De acord. Diversitatea se naște, în primul rând, din evoluția liberă a talentului și a expresivității individuale. Sfârșitul deceniului 6 și deceniul 7 au însemnat o perioadă de înflorire: lucrau în același timp și Ciulei, și Vlad Mugur, Penciucescu, Esrig, Pintilie, Giurchescu, Cernescu... Ei nu făceau același fel de teatru și cred că nici nu prea erau prieteni. Senzația era însă a unui elan comun.

– Poate că elanul venea din nevoia de a contrazice regimul totalitar dominant. După ceea ce unii numesc moartea ideologiilor această coeziune nu mai are împotriva cui să funcționeze...

– Poate că teatrul reflectă și confuzia din societate.

– Confuzia ar trebui să ducă spre un teatru de limpezire, nu spre exprimarea confuziei din noi.

– Chiar dacă insurgența teatrală a acelor decenii nu reprezenta inițial curentul dominant, a captat în cele din urmă aspirațiile majorității.

– Acest succes al inovației a modificat și felul de a face teatru al regiei, să-i zicem, conservatoare. Nici Moni Gheleter, nici Finți nu i-au imitat pe

mai tinerii lor colegi, dar montau în același mediu și acest lucru se vedea. Funcționa un sentiment de solidaritate care se lipsea de manifeste și proteste, imposibile, de altfel, pe atunci.

– Protestul era implicit. Se schimbase și direcția în care se privea. Până la un moment dat, totul venea dinspre Moscova. În perioada despre care vorbim, regizorii s-au conectat la experiențele occidentale.

– La Moscova nu se făcea și nu se face un teatru prost.

– Nu spun asta. Spun că limitarea la o singură experiență îngusta orizontul. Ne-am obișnuit să considerăm că tinerii înovează și bătrânii conservă.

– Dar Vlad Mugur, despre care acum nu se poate spune că este un regizor tânăr, face spectacole unde noutatea e evidentă, în timp ce regizori tineri fac spectacole bătrâncioase...

– La care tineri te referi?

– Păi, în afara lui Theo Herghelegiu, Theodor-Cristian Popescu, Ada Lupu, la toți ceilalți.

– Nu te fofila! Spune-i pe "ceilalți"!

– Gavril Pinte, care încearcă mereu o concepție "tânără" și, spre regretul meu, nu izbutește.

– Nu e vorba despre tinerețe și bătrânețe, ci despre puterea talentului. Gavril Pinte luptă cu oameni foarte talentați, cum ar fi Cehov și Gogol, încercând să întoarcă sensul pieselor lor. E o luptă fără prea mare viitor, în mod cert adversarii sunt mai puternici. Dă alt exemplu!

– Silvia Ionescu.

– Acolo lucrurile sunt clare! (*Se râde.*)

– Clare, în ce sens?

– În sensul că trebuia să facă altă meserie. Alt exemplu!

– Vasile Nedelcu. Unele spectacole îi reușesc chiar foarte bine, dar se risipește în lucruri neimportante, nu neapărat proaste...

– Deci, trei contra trei.

– Păi n-am terminat. Ar mai fi și Perveli Vili, care a reușit să golească de haz **Transfer de personalitate**, să transforme o comedie într-o dramă adâncă. Bătrânicos!

– N-are importanță dacă un spectacol prost e tineresc sau bătrânicos.

– Eu nu susțin că sunt proaste, ci doar prăfuite...

– Nu sunt mai rele decât cele seminate de Bogdan Voicu, care nu pot fi numite "spectacole", dar sunt foarte "tinerești"! (*Vesellie.*)

– Tinerești și proaste. Cum era și spectacolul ăla de la Oradea, unde regizoarea, Iustina Prisăcaru, îi pune pe spectatori să fie copaci...

– Altă prostie! Încă o persoană care s-a apucat de regie fără să aibă vreo legătură cu această profesie...

– Acolo nu era "bătrânicitate", ci "infantilicitate".

– Dar un spectacol cum e **M... Butterfly**, care ne-a plăcut tuturor, este "bătrânicos" sau nu? Nu surprinde prin inovație și cine știe ce alte artificii. E un spectacol matur.

– Cel mai important e că nu e plicticos.

– Adică "bătrânicos" egal plicticos?

– Nu, cred că e altceva. "Bătrânciozitatea" ar fi o sumă de procedee luate dintr-un bagaj cultural și asamblate după rețetele bucătăriei rapide.

– E ceva care nu-i desparte pe tineri de bătrâni, ci talentul de non-talent, talentul, de mediocritate

– Dacă e să facem din nou o socoteală, în acești termeni, o să vedem că mediocrii sunt mai numeroși decât "inspirații".

– E normal, întotdeauna a fost așa.

– Sigur, dar important e cine dă tonul, în funcție de cine se stabilește cota, care sunt criteriile conform cărora se dau "gradele". Mie personal nu prea mi-a plăcut cum a pus Tocilescu **O scrisoare pierdută** la Național, dar cel mai mult mi-au plăcut reacțiile vehemente ale celor care au negat justificarea demersului.

– Reacțiile publicului sau...?

– Ale colegilor, dar mai ales ale celor care circulă sub eticheta de intelectuali, ale celor care sugerau că, prin afișul care interzice minorilor accesul în sală, scena Naționalului a devenit un bordel; este greu de discutat despre ce e bine și ce e rău sub raport estetic, dacă nu a pierit obiceiul de a pune mereu la îndoială dragostea pentru popor și loialitatea față de patrie a artistului.

– Hotărîtor pentru succesul unui spectacol a devenit snobismul publicului...

– Snobismul?! Eu am impresia că, dimpotrivă, sunt stimulate, flatate pragurile de jos. Prețul biletelor se adresează unui public snob, dar, în materie de gust, se contează pe un public needucat.

– Ceii care vor să se știe că au dat 150 000 de lei pe un bilet sunt cei cu celulare, cu mașini scumpe... și se fac spectacole pentru ca ei să nu plece nemulțumiți.

– Dacă ascuți doar aplauzele, se vede, adică se aude, cum oamenii se lasă purtați de val... Înțeleg-nu înțeleg, se ridică în picioare și aplaudă într-o veselie până și un spectacol ca **O zi din viața lui Robinson**.

– Publicul este tolerant. Dacă tot au ieșit din casă, oamenii doresc să se exprime.

– Dar de ce nu huiduie?

– Dă tu exemplul necesar, apucă-te să huidui!

– Nu pot, sunt critic și o să se creadă că am ceva personal cu artiștii.

– Mărturisesc că nu m-aș arunca în luptă pentru dreptul de a huidui. O să ne plângem pe urmă că sala de teatru a devenit un stadion...

– Așa e, dar critica ar trebui să practice acest drept prin modalități specifice. Artiștii cu "nume" sunt ocrotiți, li se trec cu vederea spectacolele proaste.

– Uneori sunt chiar lăudați pentru ele.

– Da, pentru că dacă un artist a făcut zece spectacole bune și unul prost, este lădat pentru ultimul, poate cu o octavă mai jos, ca un omagiu adus trecutului. Dacă îi spui unui mare regizor că, după părerea ta, spectacolul e prost, efectul e nul: o să spună că tu ești prost.

– Chiar dacă îi spun cinci critici că spectacolul n-a ieșit?

– Ce mare lucru să susții că toți cinci sunt proști, sau neprofesioniști?... Nici bețivii nu se retrag din lume, așa cum le cere norma aritmetică: dacă doi te declară beat... Și ce mai zicea Cărtărescu?

(Caseta s-a terminat.)

Marius Stănescu și Jeanine Stavarache în **M... Butterfly** de D.H. Hwang

foto: Mihai Musculeanu